

Edyta Kosik

Bibliografia Chorzowa i Bibliografia Bytomia jako sposób na zachowanie w pamięci piśmienniczego dziedzictwa lokalnej społeczności

Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media nr 3 (22), 115-127

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Edyta Kosik

Zakład Kultury Czytelniczej i Informacyjnej
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach
e-mail: edytka444@gmail.com

***Bibliografia Chorzowa i Bibliografia Bytomia* jako sposób na zachowanie w pamięci piśmienniczego dziedzictwa lokalnej społeczności**

Abstrakt: W artykule wyjaśniono pojęcie dziedzictwa kulturowego i piśmiennictwa regionalnego. Przedstawiono potrzebę i cele ochrony piśmiennictwa regionalnego, czyli piśmienniczego dziedzictwa lokalnej społeczności, oraz sposób na zachowanie w pamięci wspomnianego dziedzictwa, czyli stworzenie bibliografii. Stosując metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, opisano przykłady dwóch bibliografii – Chorzowa i Bytomia. Podano, do jakiego typu bibliografii należą opisane dokumenty, a także przytoczono definicję tego typu bibliografii. Wyszczególniono cele powstania niniejszych bibliografii, a także ich zakres, zasięg i układ. Wykazano, jakie typy dokumentów rejestrują obie bibliografie, publikacje z jakiego okresu zostały w nich ujęte. Przybliżono także formy, w jakich obie bibliografie są publikowane – wydawnictwo zwarte, dokument elektroniczny oraz baza danych. Wymieniono miejsca, w których można się zapoznać z tymi bibliografiami.

Słowa kluczowe: Bibliografia. *Bibliografia Bytomia*. *Bibliografia Chorzowa*. Bibliografia regionalna. Dziedzictwo kulturowe. Ochrona dziedzictwa. Piśmiennictwo regionalne

Dziedzictwo kulturowe

Dziedzictwo kulturowe to zbiór materialnych i niematerialnych wartości z przeszłości. Jest ono nośnikiem kultury [11, s. 9–10]. To dorobek, który pozostawił po sobie naród lub regionalna społeczność.

Jest ważne dla społeczności związanej z danym terytorium – państwem bądź regionem. Ma ono wpływ na tworzenie tożsamości zbiorowej (np. regionalnej) [9, s. 14–16]. Ewoluuje i wpływa na tę tożsamość. Dziedzictwo kulturowe jest to więc: „procesualnie tworzony zespół elementów kultury materialnej i niematerialnej, zakorzenionych w przeszłości, uznanych za wartościowe zachowania i przekazania przyszłym pokoleniom” [11, s. 8–9]. Na dziedzictwo kulturowe danego narodu, danej społeczności składa się, wśród wielu elementów, także jego piśmienniczy dorobek, czyli piśmiennictwo regionalne. Jest ono związane z daną przestrzenią geograficzną. Jego celem jest uświadamianie społeczności, która żyje na określonym terytorium, jej odrębności. Związek z regionem istnieje poprzez wpływ danej przestrzeni na charakter piśmiennictwa powstającego w niej – właściwy dla danego regionu „charakter tematyczny, językowy i formalny” piśmiennictwa, „specyficzny koloryt lokalny”. Według Rocha Sulimy literacki regionalizm można podzielić na dwa modele:

- substancjonalny, gdzie literatura skierowana jest na odrębności funkcjonujące w „zamkniętym obiegu regionalnym”;
- relacyjny, cechujący się dialogiem i otwarciem na kulturę narodową [7, s. 88–92].

Ochrona piśmienniczego dorobku służy temu, by mógł on zostać przekazany przyszłym pokoleniom [12, s. 9–10]. Ochrona ta to także zachowanie dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności w jej pamięci.

Bibliografia regionalna

Rolą bibliografii regionalnej jest m.in. ochrona piśmienniczego dziedzictwa. Zbiera ona i porządkuje piśmiennictwo danego regionu – województwa, miasta czy wsi. Stanowi rodzaj bibliografii specjalnej o ograniczonym zasięgu terytorialnym. Jest „zestawieniem piśmiennictwa powstałego w jednej dzielnicy (regionie) kraju (bibliografia regionalna podmiotowa) lub też dotyczącego danej dzielnicy (regionu) (bibliografia regionalna przedmiotowa)” [13, s. 26], a także zbierającym „prace o danym regionie bez względu na ich miejsce wydania” [8, s. 175]. Przykładem bibliografii, które mają na celu ochronę lokalnego piśmienniczego dziedzictwa, są: *Bibliografia Chorzowa* i *Bibliografia Bytomia*.

Bibliografia Chorzowa

To bibliografia regionalna podmiotowo-przedmiotowa o ograniczonym zasięgu terytorialnym i nieograniczonym zakresie. Bibliografia jest adnotowana (niektóre opisy uzupełnione są adnotacjami treściowymi wyjaśniającymi). Jest bibliografią bieżącą i retrospektywną. Tworzona jest przez Czytelnię Naukową i Czasopism Miejskiej Biblioteki Publicznej w Chorzowie. Do jej opracowania został zastosowany program SOWA2 dla bibliografii regionalnych. Zarejestrowanych zostało w niej 21 000 pozycji. Za podstawę do opracowania bibliografii posłużyły zbiory Miejskiej Biblioteki Publicznej w Chorzowie. Publikowane są w niej głównie materiały, których tematyka dotyczy Chorzowa. Można też w niej znaleźć publikacje autorów pochodzących z Chorzowa, niezwiązane z nim tematycznie – teksty literackie, wydawnictwa chorzowskich oficyn wydawniczych czy też druki drukarni z dwudziestolecia międzywojennego. Bibliografia rejestruje publikacje wydawane w języku polskim od XIX w. do chwili obecnej, jej zasięg chronologiczny jest więc ograniczony. Zasięg językowy bibliografii obejmuje publikacje wydane w języku polskim i nieliczne w językach obcych, m.in. niemieckim. Typy publikacji, jakie uwzględniono w *Bibliografii Chorzowa*, to: książki, rozdziały i fragmenty książek, samodzielne prace w wydaniach zbiorowych, artykuły na łamach chorzowskiej prasy lokalnej (m.in.: „Życia Chorzowa”, „Gońca Górnośląskiego”, „Wspólnego Chorzowa”, „Chorzowianina”, „Hajduczanina”), prasy regionalnej, a także prasy ogólnopolskiej oraz przedwojennej prasy polskiej wydawanej w Chorzowie (Królewskiej Hucie). Inne rejestrowane dokumenty to dokumenty życia społecznego, czyli katalogi wystaw, foldery, prospekty, mapy, plany, informatory, zaproszenia, wydawnictwa okolicznościowe i ulotki. Rejestrowane są dokumenty o różnym charakterze: materiały naukowe, popularnonaukowe (materiały z prasy regionalnej), publicystyczne, informacyjne, recenzje książek i spektakli teatralnych, a także teksty literackie, których tematyka związana jest z Chorzowem, i teksty pochodzących z Chorzowa autorów. Wśród dokumentów znalazły się publikacje należące do zbiorów chorzowskich instytucji. Tak szeroki dobór dokumentów pozwala użytkownikom bibliografii uzyskać pełny obraz piśmiennictwa wydawanego w Chorzowie oraz związanego z tym miastem tematycznie. Dzięki temu możliwe jest obserwowanie życia miasta z różnych perspektyw i pod wieloma aspektami (kulturalnymi, naukowymi, społecznymi, rozrywkowymi etc.).

Zamieszczone w bibliografii opisy bibliograficzne przedwojennej prasy polskiej zostały stworzone na podstawie zbiorów Muzeum Chorzowa

wa. Opisy bibliograficzne chorzowskich publikacji o literaturze i prasie pedagogicznej zostały przejęte z bazy danych Biblioteki Pedagogicznej w Chorzowie. Stowarzyszenie Miłośników Chorzowa udostępniło dane do opisu chorzowskich wydawnictw. Przejęto także opisy z katalogów online Biblioteki Śląskiej i Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, baz bibliotecznych Biblioteki Narodowej (*Przewodnika Bibliograficznego*, *Bibliografii Zawartości Czasopism*). Korzystano również z drukowanej wersji bibliografii narodowej oraz z katalogu online Biblioteki Jagiellońskiej. Tworząc *Bibliografię Chorzowa*, zastosowano selekcję zgromadzonych materiałów – nie zarejestrowano w niej dokumentów o nieznacznej lub małej wartości informacyjnej. Trudny dostęp do prasy parafialnej spowodował, że uwzględniono tylko niektóre treści ukazujące się na jej łamach. Publikacje, które nie znajdują się w zasobach Miejskiej Biblioteki Publicznej w Chorzowie, zostały oznaczone trzema gwiazdkami na końcu opisu bibliograficznego danego dokumentu.

Bibliografia Chorzowa w wersji papierowej ukazała się w 2007 r. Przedstawiony w niej został tylko wybór dokumentów rejestrowanych w elektronicznej wersji bibliografii. Jej układ oparty jest na ogólnie przyjętym schemacie bibliografii regionalnych i dostosowany do specyfiki Chorzowa i regionu. Na zrąb główny bibliografii składa się 14 działów (oraz poddziały). Są to:

- Dział ogólny (wybrane tytuły: *Granice miasta : o działalności Komisji Rozwoju Przestrzennego* Henryka Komandera i Eugeniusza Kostrzewy, *Centrum naszego miasta* Agnieszki Kilian i Tomasza Nawrockiego, *Kalendarium społeczno-kulturalne Chorzowa za rok 1997* Mariana Gałuszki, *Przełomowy rok?* Anny Spyrki);
- Środowisko geograficzne (wybrane tytuły: *Chorzów w dawnej kartografii* Andrzeja Złotego, *Gleby Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie* Jana Lazara, *Przeprowadzka fauny w Chorzowie* Józefa Świerada, *Ekologia ma sens : przewodniczący Ochrony Środowiska Rady Miejskiej* Henryk Wróblewski Waldemara Kosiora);
- Ludność (wybrane tytuły: *Miasto Polaków i Niemców* Jana Drabiny, *Ludność żydowska w Chorzowie w latach 1922–1939* Wojciecha Jaworskiego, *Przejawy modernizacji społecznej mieszkańców Chorzowa* Iwony Kantor-Pietrygi, *Demograficzny obraz Chorzowa* Jerzego Jacimirskiego);
- Historia miasta (wybrane tytuły: *Chorzów „miasto niespokojne”* Janiny Bergerowej, *Chorzowskie herby* Marcina Gałuszki, *Miasto Królewska Huta : zarys rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego w latach 1869–1914* Andrzeja Stasiaka, *Chorzów w okresie*

- I wojny światowej* Jana Drabiny, *O niektórych związkach Chorzowa z Krakowem* Jacka Kurka);
- Etnografia (wybrane tytuły: *Inny park...* Jolanty Matakowskiej, *Strój ludowy okolic Chorzowa* Jarosława A. Krawczyka, *Chorzowskie spotkania z „Śląską ojczyzną polszczyzną” : edukacja regionalna, gwara, sztuka recytacji* Danuty Krzyżyk, Heleny Synowiec i Grzegorza Zarzyckiego, *Skarbnik i utopiec z legend : Chorzów magiczny* Antoniego Halora);
 - Gospodarka (wybrane tytuły: *Badania nad rozwojem społeczno-gospodarczym Chorzowa* Andrzeja Stasiaka, *Doczekać centrum* Edyty Banasik, *Pociągi ominą centrum?* Pawła Mikołajczyka, *Budownictwo mieszkaniowe Chorzowa* Emila Jezuska);
 - Zagadnienia polityczne i społeczne (wybrane tytuły: *Chorzowskich harcerzy droga do Polski* Marii Toruńskiej, *Chorzów ma już 740 lat* Joachima Otte, *Osiemsetlecie istnienia Chorzowa* Ludwika Łakomego, *Prezydent nagroził ludzi kultury* Bożeny Ferdyn);
 - Zagadnienia administracyjno-prawne (wybrane tytuły: *Nowa administracja* Mariusza Tracza, *Z dziejów samorządu komunalnego miasta Chorzowa (do 1939)* Danuty Sieradzkiej, *Z powołaniem do magistratu : pierwszy burmistrz [Paweł Dombek]* Mariana Gałuszki, *Wspólne dobro* Krzysztofa Knasa);
 - Wojskowość (wybrane tytuły: *80 lat 75 Pułku Piechoty* Marka Walancika, *Byli radośni* Rajmunda Hankeja, *Sesja popularnonaukowa „Z dziejów 75 Pułku Piechoty”* Zbigniewa Kapały, *Jak Sokoty...* Ryszarda Kafanke);
 - Ochrona zdrowia. Lecznictwo. Higiena (wybrane tytuły: *Polityka zdrowotna Chorzowa w latach 1990–2001* Joachima Otte i Lidii Stuchlik, *Ku czci dra Wilhelma Wagnera* Mariana Gałuszki, *Dobre efekty restrukturyzacji : ochrona zdrowia* Romualda Romuszyńskiego, *Apteki i drogerie medycynalne w Królewskiej Hucie* Małgorzaty Kaganiec);
 - Nauka. Oświata i Wychowanie (wybrane tytuły: *Chorzowskie kształtowanie tożsamości regionalnej* Mariana Piezgy, *Chorzowskiej oświacie potrzebna jest nowoczesna baza* Franciszka Joachimowskiego, *Nasze szkoły* Aleksandry Kurek, *Marian Natki 1901–1941 : nauczyciel, więzień obozu koncentracyjnego* Andrzeja Szefera, *Turniej z patronem w tle : kolejne spotkanie szkół im. profesora Hadyny* Krzysztofa Knasa);
 - Kultura. Sztuka. Rozrywka (wybrane tytuły: *Rzeźnicy mieli swój chór* Rajmunda Hanke, *Architektura municypalna i użyteczności publicznej Wielkich Hajduk* Ryszarda Szopy, *750 lat Chorzowa* Starego Renaty

- Skoczek-Kulpy, *Jubileusz teatru „Korez”* Jolanty Rodowskiej, *Czytajmy książki!* : *Biblioteka Publiczna w Chorzowie* Janiny Koptoń);
- Sport. Rekreacja. Turystyka (wybrane tytuły: *Dzieje pięściarstwa w Chorzowie w latach 1921–1963* Antoniego Steuera, *65 lat pożytecznego kopania „Ruchu”* Jana Lazara, *Marzenie spełnione : Tomasz Sikora wicemistrzem olimpijskim* Michała Fabiana, *Dwa warianty dla stadionu* Marka Kopla);
 - Religia. Kościoły. Związki wyznaniowe (wybrane tytuły: *Życie religijno-kościelne w Chorzowie w latach dziewięćdziesiątych* Wojciecha Świątkiewicza, *Anielskie witraże : nasze dziedzictwo* Ryszarda Szopy, *Najstarsza świątynia* Krzysztofa Knasa, *Religijność mieszkańców Chorzowa (wybrane aspekty)* Kornelii Wolny).

Dokumenty zarejestrowane w wymienionych działach pozwalają odtworzyć życie miasta i jego mieszkańców na przestrzeni lat. Pokazują, jakie zmiany zachodziły w mieście, z jakimi problemami (natury politycznej, gospodarczej, prawnej etc.) borykali się jego mieszkańcy i w jaki sposób je rozwiązywali. Są świadectwem uroczystych chwil, tryumfów, jakie odnosiło miasto i jego mieszkańcy. Dokumenty retrospektywne (szczególnie te umieszczone w dziale Historia miasta) pozwalają prześledzić historię Chorzowa, zmiany polityczne, gospodarcze, społeczne, terytorialne od początków XIX w. przez kolejne lata.

W działach i poddziałach opisy uszeregowano w kolejności alfabetycznej. Bibliografię uzupełniają indeksy – autorski i przedmiotowy, wykaz skrótów oraz wykaz tytułów gazet i czasopism w niej uwzględnionych [6, s. 7–8]. Papierowa wersja *Bibliografii Chorzowa* dostępna jest w wybranych bibliotekach publicznych, szkolnych i naukowych, dzięki czemu poszerzony został krąg odbiorców tej publikacji.

Jeszcze szerszy dostęp do piśmienniczego dziedzictwa miasta oferuje *Bibliografia Chorzowa* w postaci komputerowej bazy danych – jej tworzenie za pomocą programu SOWA2 rozpoczęto w 2005 r. Rok później bazę udostępniono na stronie internetowej Miejskiej Biblioteki Publicznej w Chorzowie. Rejestrowano zarówno bieżące dokumenty związane z Chorzowem, jak i materiały retrospektywne [6, s. 9].

W elektronicznej wersji *Bibliografii Chorzowa* dokumenty wyszukiwać można za pomocą następujących kryteriów wyszukiwawczych: autor, tytuł publikacji, tytuł czasopisma, nazwa serii wydawniczej, nazwa instytucji, hasło przedmiotowe, hasło osobowe, hasło geograficzne, klasyfikacja regionalna, numer rekordu, rok druku, typ rekordu oraz autor rekordu. Wyszukiwanie ułatwiają indeksy. Rekordy wyszukane w bibliografii zawierają:

- hasła przedmiotowe związane z opisem;
 - klasyfikację regionalną.
- Niektóre z rekordów zawierają także:
- hasła osobowe formalne;
 - adnotacje wyjaśniające krótko, czego dotyczą rejestrowane dokumenty;
 - odsyłacze.
- Wyszukane w bibliografii opisy można także zapisać lub wydrukować.

Bibliografia Bytomia

Tworzona przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Bytomiu, jest bibliografią regionalną podmiotowo-przedmiotową o ograniczonym zasięgu terytorialnym i zakresie obejmującym w zasadzie artykuły z gazet, dokumenty życia społecznego i niewielką liczbę dokumentów zwartych. Bibliografia jest także adnotowana (przy niektórych opisach pojawiają się adnotacje treściowe wyjaśniające). Ukazała się w czterech tomach oraz w postaci katalogu elektronicznego (lata 2011 i bieżące – roczniki). Daty wydania poszczególnych tomów bibliografii określają jej zasięg chronologiczny. Pierwszy tom, wydany w 1997 r., obejmuje lata 1989–1993, drugi, z 2001 r., lata 1994–1996, trzeci, wydany w 2004 r., rejestruje dokumenty z lat 1997–1998, natomiast czwarty, z 2007 r., obejmuje lata 1999–2000. Trzy pierwsze tomy ukazały się w wersji papierowej oraz cyfrowej. Tom czwarty ukazał się tylko w postaci cyfrowej. Internetowa *Bibliografia Bytomia* to zdigitalizowana wersja papierowa w formacie PDF oraz tworzona od 2011 r. baza danych obejmująca okres od 2011 r. i aktualizowana na bieżąco. Dostęp do elektronicznych wersji bibliografii możliwy jest przez stronę Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bytomiu. Wersja papierowa (trzy pierwsze tomy) dostępna jest w Pracowni Historii Bytomia i Informacji Regionalnej bytomskiej biblioteki oraz w wybranych bibliotekach publicznych i naukowych. Czwarty tom bytomskiej bibliografii dostępny jest także w Bibliotece Cyfrowej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w formacie DjVu. Można go jednak przeglądać tylko w sieci KUL.

We wstępie do pierwszego tomu *Bibliografii Bytomia* napisano, że „przygotowania do wydania tegoż tomu trwały rok, a ich celem było stworzenie swoistego informatora o bytomskim piśmiennictwie (książkach, czasopismach, artykułach), czyli o tym, kto i gdzie pisze o mieście”. Bibliografia rejestruje głównie artykuły z gazet i czasopism, które poruszają tematykę związaną z miastem lub zostały napisane przez

autorów pochodzących z Bytomia. Zebrano w niej niewielką liczbę wydawnictw zwartych. Oprócz publikacji w języku polskim zarejestrowano także publikacje w języku niemieckim, jej zasięg językowy jest więc ograniczony do dwóch języków. W założeniu twórców miała to być bieżąca bibliografia miasta [2, s. 9]. W drugim tomie, oprócz wydawnictw zwartych i ciągłych, zarejestrowane zostały także zbiory specjalne, m.in.: wydawnictwa kartograficzne i dokumenty życia społecznego [3, s. 6]. Kolejne tomy także rejestrowały zbiory specjalne. W tomie trzecim zastosowano selekcję materiałów z prasy lokalnej [4, s. 8]. Węższy dobór dokumentów rejestrowanych w bibliografii skutkuje tym, że obraz piśmiennictwa wydawanego w Bytomiu oraz związanego z nim tematycznie jest niepełny. *Bibliografia Bytomia*, choć nie w tak szerokim zakresie jak *Bibliografia Chorzowa*, umożliwia poznanie, jak zmieniało się życie miasta i jego mieszkańców na przestrzeni lat.

Materiały rejestrowane w *Bibliografii Bytomia* zostały opracowane głównie z autopsji. Posłużono się jednak także opisami, które przejęto z *Bibliografii Zawartości Czasopism* [2, s. 9]. We wszystkich czterech tomach bibliografii zarejestrowano 16 237 pozycji.

Na zręb główny *Bibliografii Bytomia* składa się 14 działów podzielonych na poddziały. Działy te są następujące:

- Dział ogólny (wybrane tytuły: *Flaga dla Bytomia?* Michała Dronia, *Stolarzowice dawniej i dziś* Łucji Bobek, *Co zostanie z Bytomia* Marcina Hałasia, *Spacerkiem na księżą górę* Doroty Czarny);
- Środowisko geograficzne (wybrane tytuły: *W stolarzowickim lesie* Jacka Sonczowskiego, *Dziury pełne śmieci : dziewięćdziesiąt dzikich wysypisk wykryto w Bytomiu* Anny Dziedzic, *Flora naczyniowa obrzeży wybranych zalewisk pogórnich na terenie Bytomia, Jaworzna i Knurowa* Krzysztofa Rostalskiego i Barbary Tokarskiej, *Siatkoskrzydłe (Neuropteroidea) w zbiorach Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu* Rolanda Dobosza);
- Ludność. Mieszkańcy Bytomia (wybrane tytuły: *Szczepan w prawdziwym filmie : bytomianin Ryszard Mosingiewicz zagrał głównego bohatera odcinka serialu „Dom”* Marcina Hałasia, *Urodzona w dziewiętnastym wieku : odnaleźliśmy najstarszą mieszkankę Bytomia* Anny Dziedzic, *Wizyta znanego piłkarza Witolda Branickiego, Darmowy bilet dla Honorowych [Obywateli Miasta]* Iwony Gajdy);
- Historia (wybrane tytuły: *Poszukiwanie zaginionego mauzoleum : wciąż nieznanne jest miejsce spoczynku książąt bytomskich* Jacka Siatkowskiego, *Najnowsze odkrycia archeologiczne na Rynku : badania zaczęły się od budowy... stacji benzynowej* Jana Drabiny, *Bardzo stara piwnica* Józefa Krzyka, *Bytomskie legendy* Zdzisława Jedynaka);

- Etnografia (wybrane tytuły: *Skarb w bytomskim zamku* Marcina Piezgy, *To, co wzrusza...* Jolanty Bołtruczuk, *Legendy starego Bytomia i okolic* Ryszarda Wrodarczyka, *Zwyczaje związane z obchodami świąt Bożego Narodzenia, które dotrwały w Radzionkowie i jego okolicach do I poł. XX wieku* Ryszarda Wrodarczyka);
- Gospodarka (wybrane tytuły: *Ile mamy rynków? : jak plac Kościuszki stał się centrum miasta* Macieja Dronia, *Na gruzach kopalni* Moniki Krężel, *Bytom będzie intrygował* Tomasza Toszy, *Osiedle cudów* Oskara Filipowicza);
- Zagadnienia polityczne i społeczne (wybrane tytuły: *Bytom to brzmi dumnie* Jana Drabiny, *Prezydent w odstawkę : rewolucja kadrowa w bytomskiej SdRP* Marcina Hałasia, *Towarzystwo Miłośników Bytomia zaprasza* Jana Drabiny, „*Dziolchy*” z *Górnika* Jana Sonczowskiego);
- Zagadnienia prawno-administracyjne (wybrane tytuły: *Ratusz Przemysława Nadolskiego*, *My nie lubimy miasta : czy Stolarzowice i Górniki chcą rozwoju z Bytomiem?* Tomasza Nowaka, *Czy Radzionków dopnie swego ?* Gustawa Jochlika, *Bytom 1992 : raport o stanie gminy* Janusza Panczochy);
- Wojskowość (wybrane tytuły: *Tajne przez poufne : większość schronów nadaje się do remontów* Joanny Lidochowskiej, *Willa generałów* Andrzeja Busłowicza, *Sztandar dla I Brygady* Marii Klimczyk, *Radary kontra zdrowie* Janusza Bębenka);
- Służba zdrowia. Problemy sanitarno-epidemiologiczne (wybrane tytuły: *Pożegnanie z Górniczym* Janusza Binkiewicza, *Zdrowym być... : zagrożeniem dla zdrowia Bytomia są... bezpieczne psy* Anny Dziezdzic, *Dziecięca klinika XXI wieku* Janusza Bohosiewicza, *Dla kogo górnicze szpitale* Jolanty Olszówki);
- Nauka, oświata i wychowanie (wybrane tytuły: *Myszy w każdej szkole : wszystkie bytomskie szkoły mają już pracownice komputerowe* Edyty Różańskiej, *Angielska burza : są kłopoty ze znalezieniem nauczycieli języków obcych* Anny Dziezdzic, *Bitwa o szkoły* Wojciecha Kutya, *Rok szkolny pod znakiem przemian* Lilliany Andruszewskiej);
- Kultura. Sztuka. Rozrywka (wybrane tytuły: *Zmagania śpiewaków : Konkurs imienia Adama Didura* Danuty Lubiny-Cipińskiej, *Jak ożyła piękna dziewczyna? : premiera baletu z akcją* Bogusławy Miki, *Bytom tańczy i dyskutuje* Marka Skoczy, *Miechowice – zamek, którego nie ma* Edwarda Wieczorka);
- Sport i rekreacja (wybrane tytuły: *Muzy wsparły sport : w ubiegłą środę wręczono Sportowe Laury Bytomia* Witolda Branickiego, *Pływać pomiędzy drzewami : po dziewięciu latach od zamknięcia*

odkryte kąpielisko w Parku Miejskim wkrótce znów będzie czynne Witolda Branickiego, *Biegi wokół parku Aleksandry Szatkowskiej*, „Złoty kij” *ponownie w Bytomiu* Mariusza Puzio);

- Religia. Kościoły i związki wyznaniowe (wybrane tytuły: *Odszedł ojciec [Adam] Wiktor : setki ludzi pożegnały kapelana robotniczej Solidarności* Marii Klimczyk, *Roraty w rytmie rocka : „Latorośle” z bytomskiego kościoła wystąpią w telewizyjnym „Ziarnie”* Krystyny Rudkowskiej, *Rozbarskie świętowanie* Piotra Polonego, *Bazylikowy kościół na Rozbarku* Franciszka Gabelusa).

Odnutowane w działach i poddziałach publikacje bardzo dobrze dokumentują życie miasta i jego mieszkańców. Ukazują problemy, z jakimi mierzyło się ono na przestrzeni lat, zmiany (gospodarcze, społeczne, kulturalne), jakie w nim zachodziły. Dokumenty te pokazują także radosne wydarzenia (jubileusze, koncerty, festyny, wydarzenia sportowe) łączące lokalną społeczność.

Opisy w poddziałach uszeregowane zostały w porządku alfabetycznym. Pierwszy tom *Bibliografii Bytomia* uzupełnia indeks podmiotowo-przedmiotowy. Trzy pozostałe tomy posiadają już dwa indeksy: nazw osobowych i nazw geograficznych. Wszystkie tomy poprzedzone są natomiast wykazem skrótów.

Po opublikowanym w 2007 r. czwartym tomie nie zostały wydane kolejne tomy, obejmujące piśmiennictwo z lat 2001–2010. Jednak w 2011 r. utworzono elektroniczną wersję bibliografii w formie bazy danych, która obejmuje piśmiennictwo od 2011 r. Baza ta umożliwi udostępnienie *Bibliografii Bytomia* szerszemu gronu użytkowników. Elektroniczna wersja to bibliografia bieżąca. Obejmuje publikacje dotyczące miasta, z uwzględnieniem jego współczesnych i historycznych granic. Tak jak poprzednie tomy bibliografii rejestruje książki, fragmenty książek, mapy oraz artykuły z gazet i czasopism. Zarejestrowano w niej więcej wydawnictw zwartych niż w czterech poprzednich tomach. Opisy bibliograficzne opracowano z autopsji lub przejęto z innych bibliografii i baz elektronicznych. Bibliografia podzielona jest na 14 działów (tak jak poprzednie tomy) [1]. W elektronicznej *Bibliografii Bytomia 2011* wyszukiwać można za pomocą następujących kryteriów wyszukiwawczych: autor, tytuł, temat, temat – kwerendy czytelnicze, czasopismo, seria, rok, klasyfikacja (wyszukiwanie po słowach, wyszukiwanie po początku, kwerendy czytelnicze). Wyszukiwanie można także ograniczyć do artykułów lub prac, książek oraz ich recenzji czy dokumentów kartograficznych. Po kliknięciu w interesujący opis użytkownik otrzymuje następujące informacje z nim związane:

- opis w formacie MARC;

- hasła związane z opisem;
- klasyfikacja;
- recenzja książki (jeżeli jest dostępna).

Podsumowanie

Zarówno *Bibliografia Chorzowa*, jak i *Bibliografia Bytomia* zbierają publikacje tworzone przez autorów należących do lokalnej społeczności oraz publikacje o tematyce związanej z lokalną społecznością, przez co zachowują w pamięci dziedzictwo piśmiennicze obu miast. Korzystając z obu bibliografii, można dotrzeć do ciekawych informacji i poznać kulturę, tradycję i zwyczaje Bytomia i Chorzowa. Dokumenty rejestrowane w obu bibliografiach pozwalają także odtworzyć życie obu społeczności – problemy gospodarcze, polityczno-prawne, sanitarne, wydarzenia sportowe czy religijne. Dzięki rejestrowaniu, głównie w *Bibliografii Chorzowa*, dokumentów retrospektywnych korzystający z bibliografii użytkownicy mogą odnaleźć publikacje na temat historii miast. Losy ich społeczności łatwiej jest zgłębiać, zapoznając się z artykułami zamieszczonymi w lokalnej prasie oraz z dokumentami życia społecznego, do których dostęp także oferują obie bibliografie. *Bibliografia Bytomia* i *Bibliografia Chorzowa* dokumentują lokalne piśmiennictwo, dzięki czemu nie zostanie ono zapomniane. Twórcy bibliografii przyczyniają się więc do zachowania w pamięci wydarzeń z życia społeczności Bytomia i Chorzowa, a także lokalnej tradycji.

Bibliografia

- [1] *Bibliografia Bytomia*. W: *Miejska Biblioteka Publiczna w Bytomiu* [online]. [Data dostępu: 31.12.2015]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.biblioteka.bytom.pl/index.php/78-strona-glowna/494-bibliografia>.
- [2] *Bibliografia Bytomia 1989–1993*. Oprac. M. Droń, K. Henne. [online]. [Data dostępu: 2.12.2015]. Dostępny w Word Wide Web: <http://www.biblioteka.bytom.pl/images/stories/BibliografiaBytomia/01/1przedmowa.pdf>.
- [3] *Bibliografia Bytomia 1994–1996*. Red. T. Galińska. [online]. [Data dostępu: 2.12.2015]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.biblioteka.bytom.pl/images/stories/BibliografiaBytomia/04/4_przedmowa.pdf.
- [4] *Bibliografia Bytomia 1997–1998*. Red. T. Galińska. [online]. [Data dostępu: 2.12.2015]. Dostępny w Word Wide Web: <http://biblioteka.bytom.pl/images/stories/BibliografiaBytomia/03/3przedmowa.pdf>.

- [5] *Bibliografia Bytomia 1999–2000*. Red. T. Galińska. [online]. [Data dostępu: 2.12.2015]. Dostępny w World Wide Web: [ww.biblioteka.bytom.pl/images/stories/Bibliografia Bytomia/04/4_1.pdf](http://ww.biblioteka.bytom.pl/images/stories/Bibliografia%20Bytomia/04/4_1.pdf).
- [6] *Bibliografia Chorzowa (w wyborze)*. Red. J. Pokorska. Chorzów 2007.
- [7] Ćwiklak K.: *Literatura miejsca i tożsamość regionalna*. W: *Regionalne dziedzictwo kulturowe jako baza kształtowania tożsamości regionalnej*. Red. S. Kowalska. Poznań, Kalisz 2009, s. 88–92.
- [8] *Encyklopedia wiedzy o książce*. Red. A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trzynadłowski. Wrocław 1971, s. 175.
- [9] Gładkowski K.: *Dziedzictwo kulturowe jako część osobowości i jego instrumentalizacja w życiu społeczno-politycznym*. W: *Dziedzictwo kulturowe „nadbagażem” codzienności?* Red. H. Rusek, K. Czerwińska, K. Marcol. Katowice 2012, s. 14–16.
- [10] Makles K.: *Bibliografia Chorzowa* [recenzja]. „Zeszyty Chorzowskie”, 2009 (10), s. 226–229.
- [11] *Między nostalgią i nadzieją. Dziedzictwo kulturowe w ujęciu interdyscyplinarnym*. Red. A. Czerner, E. Nieroba, M.S. Szczepański. Opole 2009.
- [12] Murzyn-Kupisz A.: *Dziedzictwo kulturowe a rozwój lokalny*. Kraków 2014.
- [13] Starnowski J.: *Teoria bibliografii w zarysie*. W: J. Starnowski: *Warsztat bibliograficzny historia literatury polskiej*. Warszawa 2012, s. 26.

Edyta Kosik

The Department of Readerly and Information Culture
The Institute of Library Science and Scientific Information
University of Silesia in Katowice
e-mail: edytka444@gmail.com

***Bibliografia Chorzowa and Bibliografia Bytomia* as a Means to Preserve the Memory of the Literary Heritage of a Regional Community**

Abstract: The article provides an explanation of the notion of cultural heritage and regional literature. It presents the need and the purposes of the protection of regional literature i.e. the literary heritage of a local community and it demonstrates the means to preserve the memory of the aforementioned heritage i.e. the establishment of a bibliography. With the use of the method of analysis and criticism of literature two examples of bibliographies were described – *Bibliografia Chorzowa* and *Bibliografia Bytomia*. The article discusses the classification of the type of bibliography which these works represent and adduces a definition of such a type of bibliography.

The purpose of the establishment of these bibliographies, their scope and arrangement were also described. There is information about the type of documents which both bibliographies register and the period which the publications mentioned therein represent. Also the forms in which both bibliographies are published – a non-serial publication, an electronic document, a database. The places in which these bibliographies may be consulted were indicated.

Keywords: Bibliography. *Bibliografia Bytomia. Bibliografia Chorzowa.* Cultural heritage. Regional bibliography. Regional literature